

■ Evropské fondy

Stále jen dotace. Stát přitom může evropské miliardy rozdělovat i jako půjčky, ale řekl ne

Ondřej Houska
ondrej.houska@hn.cz

Jedním ze symbolů problematického využití dotací, které Česko dostává z Evropské unie, je inovativní toastový chléb. Na něj v roce 2016 dostala 100 milionů korun firma Penam ze skupiny Agrofert, jejímž konečným vlastníkem je předseda hnutí ANO Andrej Babiš. Podle Evropské komise ale o žádnou inovaci nešlo a firma na podporu neměla nárok. Komise proto peníze, které čeští úředníci Penamu vyplátili, odmítla Česku poslat.

Využití prostředků na projekty, které jsou inovativní jen na papíře, by se dalo omezit, pokud by je Česko nerozdělovalo ve formě dotací, ale půjček. Jejich udělení posuzují taky banky, a tím pádem by měla být nad takovými projekty přísnější kontrola. „Půjčka je rozhodně lepší nástroj než nevratná dotace. Proč vlastně formou dotací dávat peníze soukromým firmám?“ řekl HN mimo záznam zdroj, který se podílí na kontrolování využití evropských peněz v Česku.

Státu přitom nic nebrání, aby místo dotací rozděloval úvěry či garance za ně – každá země EU se může sama rozhodnout, jak velký podíl peněz, které ze společného evropského rozpočtu dostává, začne poskytovat právě v této formě. Česko tak ale využívá jen čtyři procenta ze stovek miliard korun, na které má z evropských fondů nárok. Průměr unie je osm procent.

„Je to dlouhodobě tristní záležitost,“ shrnul pro HN situaci v Česku Petr Zahradník, odborník na evropské fondy z České spořitelny. Různé formy poskytování evropských

peněz přes půjčky a záruky, čemuž se říká finanční nástroje, taky podle něj mohou Česku pomoci v době, kdy bude z evropského rozpočtu dostávat výrazně méně peněz než dnes. K tomu dojde, pokud bude země ekonomicky dál dohánět bohatší státy EU. A pokud do unie vstoupí chudé země jako Ukrajina, jejichž přijetí Praha velmi podporuje. „Je zásadní, abychom se s finančními nástroji naučili pracovat, než dotační kanál, který máme z evropského rozpočtu, vyschne,“ vyzývá Zahradník.

Zatím se to ale v Česku nedaří. Jak upozorňuje Zahradník, ministerstvo průmyslu a obchodu dokonce omezilo objem evropských peněz, které rozděluje prostřednictvím půjček. Resort na dotazy HN nereagoval.

Pokud stát poskytne evropské peníze formou půjčky místo dotace, tyto prostředky se mu posléze vrátí. A může je tedy využít zase na další účely. Německo takto například stále „točí“ peníze z Marshallova plánu, tedy z amerického programu rekonstrukce západní Evropy po druhé světové válce. Berlín to dělá přes státní rozvojovou banku KfW.

Česká obdoba této instituce, Národní rozvojová banka, je ale v porovnání s tou německou velmi podfinancovaná. „Její bilance má hodnotu asi jednoho procenta HDP Česka. KfW pracuje s bilancí velikosti 10 až 20 procent německého HDP. Podle mého názoru by bilance Národní rozvojové banky měla být někde okolo 100 miliard korun, namísto současných několika málo jednotek miliard,“ řekl HN generální ředitel Komerční banky

Jan Juchelka, který je zároveň prezidentem České bankovní asociace.

Jednou z možností, jak by se mohla Národní rozvojová banka dostat k více penězům, je právě převedení evropských dotací. Ty by pak mohla buď sama poskytovat formou půjček, nebo by tyto peníze využila jako záruky za úvěry, které by příjemcům poskytovaly soukromé banky. Takto běžně funguje například zmíněná německá KfW, ale třeba i podobná instituce na Slovensku. To na finanční nástroje vyčlenilo devět procent „svých“ prostředků z evropského rozpočtu, tedy víc než dvojnásobek oproti Česku.

„Vynaložená koruna v podobě záruky se díky soukromým úvěrovým prostředkům až zdesetinásobí, o jejich alokaci nerozhoduje úředník, ale banka s konkrétní znalostí trhu a klientů, zainteresovaná na návratnosti vynaložených prostředků,“ řekl HN Petr Procházka z České bankovní asociace.

Ta podle Procházky už začátkem roku spolu se Svazem průmyslu, Hospodářskou komorou a Asociací malých a středních podniků oslovila ministerstvo průmyslu s výzvou, aby stát vyčlenil na finanční nástroje víc peněz. „Ministerstvo slíbilo, že situaci napraví. Zatím k tomu ovšem nedošlo,“ uvedl Procházka.

Podle něj má přitom stát s finančními nástroji pozitivní zkušenosti z doby pandemie covidu, kdy přes různé programy poskytoval hlavně záruky za úvěry malým a středním podnikům nebo exportérům.

Pokud se země EU rozhodne využít část dotací z evropských fondů jako finanční nástroj, musí tyto prostředky minimálně šest let v ekonomice „kolovat“ jako půjčky či záruky za úvěry.

Poté je stát může využít v rámci státního rozpočtu na cokoliv – anebo je může nadále poskytovat jako finanční nástroj třeba desítky dalších let.

Dotací symbol Pekárna Penam z holdingu Agrofert dostala sto milionů na toastový chléb – podle evropských úřadů neoprávněně. Kdyby se místo dotací rozdělovaly půjčky, byla by i díky bankám větší kontrola. Foto: ČTK

■ Válka s Hamásem

Izraelci zasáhli v největší nemocnici Pásmu Gazy

Pavel Novotný
p.novotny@hn.cz

Izraelští vojáci mají důkazy pro tvrzení, že největší nemocnice v palestinském Pásmu Gazy sloužila jako štáb extremistů z hnutí Hamás. S odkazem na vojenské zdroje to napsal web The Times of Israel. Příslušníci armády židovského státu ve středu do nemocnice Šífa vstoupili, žádné rukojmí unesené z Izraele zde ale nenašli. Podle vojáků je možné, že tu byli, ale teroristé je přemístili jinam. Operace proti nejdůležitější nemocnici v Pásmu Gazy každopádně vyvolala rozporuplné mezinárodní reakce.

„Hamás využívá nemocnice k terorismu, ne k léčení pacientů. Takové jednání na úkor obyvatel musí

skončit,“ uvedla na sociálních sítích izraelská armáda. Ta zopakovala, že je ve válce s hnutím Hamás, ne s běžnými obyvateli pásu. „I nadále děláme vše pro to, abychom zmírnili rizika pro civilisty,“ prohlásil armádní mluvčí na síti X (dříve Twitter) s tím, že útok na nemocnici bude „precizní a cílený“.

Armáda dále uvedla, že spolu s bojovými jednotkami vstoupili do zařízení i ti její příslušníci, kteří hovoří arabsky a mají zdravotnický výcvik. Svět proto překvapila zpráva stanice BBC, která původně hlásila, že Izraelci v nemocnici Šífa útočí na lékaře a arabsky hovořící osoby. Po mediálním poprasku se britská televize omluvila za špatný překlad a zprávu opravila.

Nicméně, agentura Reuters s odvoláním na jednoho z místních lékařů

uvedla, že se pacienti i medicíni musí držet dál od oken, protože se na budovu střílelo. Že by v jeho nemocnici sídlilo velitelství bojovníků Hamásu, zmíněný zdravotník popřel. Šéf nemocnic v Pásmu Gazy Muhammad Zakút pak agentuře AP po telefonu sdělil, že pacienti v Šífe jsou vyděšení: „Křičí strachy, my pro ně ale nic udělat nemůžeme, jen se modlit.“

Vojenská operace v Šífe vyvolala po celém světě rozporuplné reakce.

~
Operace proti nejdůležitější nemocnici v Gaze vyvolala rozporuplné reakce.

Odsoudily ji nejen humanitární organizace, ale třeba i Spojené národy. „Jsem zděšen zprávami o tomto zásahu,“ uvedl na síti X zástupce šéfa OSN pro humanitární záležitosti Martin Griffiths. „Ochrana novorozenců, pacientů, personálu a všech civilistů musí převážet nad vším. Nemocnice nejsou bojiště,“ dodal Griffiths.

V podobném duchu se vyjádřilo Jordánsko, které patří k těm arabským státům, jež s Izraelem normalizovaly vztahy. „Odsuzujeme mlčení k této brutalitě. Poskytujeme se jim krytí válečných zločinů. Je to nepřijatelné. Rada bezpečnosti OSN musí jednat,“ napsal rovněž na síti X jordánský ministr zahraničí Ajmán Safadí.

Americká stanice CNN naopak cituje vysokého úředníka spjatého se zpravodajskými službami, podle kterého si Hamás pod nemocnicí zřídil

velitelský uzel. Vyplývá to z pozorování aktivit hamasistů, kteří se pravidelně v Šífe shlukují a dovážejí sem i potřebné palivo.

Už v neděli se připravované izraelské operace zastal také americký poradce pro národní bezpečnost Jake Sullivan, který uvedl, že „Hamás obvykle používá nemocnice i další civilní objekty jako velitelství, sklady zbraní a ubytovny pro své bojovníky“. Toto podezření potvrzují i informace z předchozích ofenziv proti Pásmu, které se odehrály v letech 2008 a 2009.

Nemocnice Šífa je rozsáhlý komplex budov u rybářského přístavu ve městě Gaza. Podle různých odhadů má v klidnějších časech 900 lůžek a více než tisícovku zaměstnanců. Jde o největší a i odborně nejzdatnější medicínské pracoviště v Pásmu Gazy.